

Opgøret med **TTIP**, **CETA** og **ISDS**: Erfaringer fra Canada

Af Maude Barlow

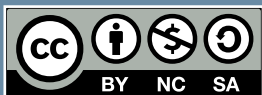
Om forfatteren

Maude Barlow er formand for Council of Canadians, en canadisk forbruger- og miljøorganisation. Maude er modtager af tolv æresdoktortitler samt mange priser, herunder Right Livelihood Award (kendt som "Alternativ Nobel"), som hun modtog i 2005. Hun har været seniorrådgiver om vand for den 63. præsident for De Forenede Nationers Generalforsamling og var leder af kampagnen for anerkendelse af vand som en menneskeret af FN. Hun er også forfatter til dusinvis af rapporter samt 17 bøger, herunder hendes seneste, *Blue Future: Protecting Water for People and the Planet Forever*. Hun har i artier været aktiv i kampen for fair trade-aftaler i Canada og rundt om i verden.

Denne rapport blev muliggjort med generøs støtte fra JMG Foundation. Den danske version er udgivet af TTIP-netværket med støtte fra 1. Maj Fonden og Græsrodsfonden.

Foto credits

Forside: "Canadian Pride" af Brandon Koger, redigeret af CC by-nc-sa 2.0
Side 2: Foto © Wolfgang Schmidt

Fighting TTIP, CETA and ISDS: Lessons from Canada is published under the Creative Commons licence Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Opgøret med **TTIP**, **CETA** og **ISDS**: Erfaringer fra Canada

Indhold

Indledning.....	4
Hvad er TTIP og CETA.....	4
Hvordan TTIP og CETA begrænser regeringernes ret til at regulere	5
Hvad er ISDS.....	6
Canadas erfaringer med ISDS under NAFTA.....	8
Hvorfor er CETA lige så vigtig som TTIP?.....	10
Hvad med forsøgene på at reformere ISDS?.....	12
Hvordan kan vi samarbejde over grænserne om at stoppe disse aftaler?	14
Slutnoter	15

Denne korte rapport er en advarsel til de europæere, der bekymrer sig om folkesundheden, deres lokalsamfunds sammenhængskraft, den offentlige sektors fremtid og beskyttelsen af deres naturressourcer.

Indledning

I 1989 underskrev Canada og USA en frihandelsaftale kaldet CUSTA (Canada-USA Trade Agreement). I 1994 underskrev de to lande samt Mexico Den Nordamerikanske Frihandelsaftale (NAFTA). Disse to aftaler lagde grunden til den nye generation af bilaterale og regionale handelsaftaler og skabte en model, der stadig ihærdigt efterstræbes af de fleste regeringer.

Under CUSTA mistede Canada meget af sin industriproduktion, da amerikanske selskaber lukkede deres canadiske fabrikker og flyttede dem offshore. Canada opgav også muligheden for at styre og regulere sine energireserver. NAFTA indførte en ny bestemmelse – investor-stat-tvistbilæggelse (ISDS) – hvorved selskaber fra de tre lande kunne sagsøge hinandens regeringer for ændringer i love, politik eller praksis, der kom til at skade virksomhedernes bundlinje.

Hvad er TTIP og CETA?

TTIP er en handels- og investeringsaftale, der forhandles mellem EU og USA. Den skal føre til gensidig åbning af markederne for bl.a. lægemidler, tekstiler, energi og landbrug. Forhandlingerne har mest været holdt for lukkede døre, men oplysninger om, hvad der foregår, er sommetider lækket til offentligheden.

CETA er den canadiske pendant, en handels- og investeringsaftale mellem EU og Canada, men den er meget længere fremme. I september 2014 underskrev den canadiske premierminister, Stephen Harper, og den daværende formand for EU-Kommissionen, José Manuel Barroso, samt den daværende formand for

Arven fra NAFTA er i live og har det godt i både Det Transatlantiske Handels- og Investeringspartnerskab (TTIP) mellem Den Europæiske Union og USA, og i Den Omfattende Økonomiske og Handelsmæssige Aftale (CETA) mellem EU og Canada. Mens disse aftaler skubber grænsen for, hvad der kan kaldes for handel i flere nye retninger, så indeholder de begge ISDS-bestemmelser, der er særligt kontroversielle i Europa.

Som et resultat af NAFTA er Canada det mest sagsøgte land i den udviklede verden mht. ISDS-ordningen, og canadierne har en vigtig historie at dele med europæerne i deres forsøg på at forstå konsekvenserne af TTIP og CETA. Denne korte rapport er en advarsel til de europæere, der bekymrer sig om folkesundheden, deres lokalsamfunds sammenhængskraft, den offentlige sektors fremtid og beskyttelsen af deres naturressourcer.

det Europæiske Råd, Herman Van Rompuy, en fælles erklæring for at "fejre" afslutningen på CETA-forhandlingerne. Samtidig er der dog stadig udtalt modstand i både Canada og Europa, og aftalen er langt fra vedtaget. Det var første gang, aftaleteksten officielt blev frigivet til offentligheden.

Tilhængere hævder, at TTIP og CETA vil give vækst i økonomierne i både EU og Nordamerika og skabe arbejdspladser og velstand for både nordamerikanere og europæere. Erfaringen fra NAFTA viser imidlertid, at eventuelle fordele næsten udelukkende er gået til de rige og til store virksomheder. Mens ledernes løn-

ninger og virksomhedernes overskud er steget i Canada siden 1994, er familie- og arbejdstagerindkomsten stagneret og familiernes gæld er steget til et historisk niveau.⁽¹⁾

TTIP og CETA handler også, ligesom de fleste moderne handelsaftaler, om at fjerne "ikke-toldmæssige hindringer" for handel. Det omfatter standarder og regler, som kan variere markant mellem landene på områder som fødevarerikkerhed, finansielle tjenesteydelser, miljølovgivning og arbejdstagerrettigheder.

Transnationale selskaber vil have "fælles spilleregler", når de krydser grænsen, og de kæmper for den laveste fællesnævner. Standarder for fødevarerikkerhed, social sikring og miljø blev alle harmoniseret nedad i Canada efter NAFTA.

En stor rapport har vist, at NAFTA har fremmet udvidelsen af store, eksportorienterede landbrug, der bygger på pesticider og GMO,

den har fremmet et boom i miljømæssigt destruktiv minedrift i Mexico, undermineret Canadas evne til at regulere sin egen energiindustri, fastlåst Canada i eksport af store mængder fossile brændstoffer til USA og svækket miljømæssige sikkerhedsforanstaltninger i hele Nordamerika ved at give selskaber nye værktøjer til at udfordre den politiske beslutningsproces på miljøområdet.⁽²⁾

Med CETA og TTIP vil myndigheder på lavere niveauer (kommuner, provinser og stater) for første gang være underlagt regler for offentlige indkøb, der hindrer dem i at favorisere lokale virksomheder og lokal økonomisk udvikling. Ifølge en analyse fra the Canadian Centre for Policy Alternatives vil det i væsentlig grad begrænse det store flertal af lokalstyrer i Nordamerika og Europa i at bruge de offentlige udgifter som en katalysator for at opnå andre samfundsmæssige mål – fra at skabe gode arbejdspladser til at støtte lokale landmænd i at løse klimakrisen.⁽³⁾

Hvordan TTIP og CETA begrænser regeringernes ret til at regulere

TTIP og CETA indfører nye grænser for regeringers ret til at regulere til fordel for mennesker eller miljø og opretter forpligtelser, der går langt ud over de traditionelle krav i handelsaftaler til ikke at diskriminere mellem udenlandske og lokale virksomheder. De fastsætter restriktioner for nationale bestemmelser inden for tjenesteydelser og "anden økonomisk aktivitet", inklusive minedrift, olie og gas, skovbrug, landbrug og fiskeri. Fordi det er "top down"-aftaler, skal undtagelser fra denne deregulerings-dagsorden være ført til protokol og forhandlet på plads med den anden part.

Som Transnational Institute forklarer, så vil den nedadgående harmonisering reducere kontrollen med kapital og virksomheder og sænke de standarder, der er blevet pålagt dem. Hvis EU's love om arbejdskraft giver mere beskyttelse til arbejdstagere, vil alle regeringer blive presset til at vedtage amerikanske normer, der fører til deregulering af arbejdstager-

rettigheder.⁽⁴⁾ Hvis den finansielle kontrol er stærkere i Canada, vil landet blive presset til – endda påkrævet – at harmonisere til et mere dereguleret niveau.

Faktisk har Canada, som i vid udstrækning overlevede den finansielle krise i 2008, fordi landet holdt streng kontrol med sine banker, allerede åbnet den finansielle sektor op for udfordringer fra europæiske finansielle servicevirksomheder, der opererer i Canada, på en måde selv ikke NAFTA gjorde. Hvis en europæisk bank mener, at den bliver diskrimineret på grund af Canadas strengere finansielle bestemmelser, kan den sagsøge den canadiske regering.⁽⁵⁾

Endvidere er TTIP og CETA de første handelsaftaler, der omfatter vidtgående regulerings-samarbejde – undertiden benævnt regulatorisk konvergens – en harmoniseringsproces af standarder og regler inden for alle kompetencer ang-

varer så forskellige som rørledninger, kemikalier og fødevarer.

CETA forpligter parterne på en proces, hvor eventuelle forskelle i reglerne mellem Europa og Canada, det være sig arbejdstagerrettigheder, miljøbeskyttelsesstandarder, regler for fødevarer sikkerhed eller skattelovgivning, kunne betragtes som en handelshindring og blive udfordret. Begge parter er enige om at dele oplysninger om påtænkte eller planlagte fremtidige regler med hinanden, selv før de deler dem med deres egne valgte parlamenter, med henblik på at sikre, at de ikke er handelsforvridende i CETA-aftalens forstand. Det betyder, at den anden part kan beslutte at foretage ændringer i et stykke lovgivning, endnu før det er blevet forelagt dens egne folkevalgte eller offentligheden.

I Canada er der et krav om, at eventuelle nye forslag til regler eller love skal undersøges af handelseksperter for at sikre, at de ikke kan anfægtes under NAFTA. Det forventes, at eventuelle nye europæiske regler skal undersøges og godkendes af Canada og vice versa under CETA.

Canada og Europa er også blevet enige om at udnævne eksterne organer til at foretage vurderinger om produktstandarder og har således lagt vigtige beslutninger om regler og standarder i hænderne på den private sektor. CETA opretter tillige et Forum for Reguleringssamarbejde med henblik på at lette reguleringssamar-

bejde og arbejde med "interessenter", herunder virksomheder.

TTIP går endnu længere. Som Corporate Europe Observatory (CEO) forklarer, vil TTIP oprette Rådet for Reguleringssamarbejde, der, for første gang i en handelsaftale, vil give virksomhedslobbyer fra Nordamerika og Europa formel indflydelse til at være medforfattere af regler og standarder på alle områder. Dette nye bureaukratiske organ vil få betydelig magt til at stoppe Kommissionen i at stille forslag, der ikke overholder et sæt forretningsvenlige principper.⁽⁶⁾

Mens fortalere siger, at reguleringssamarbejde vil skære i unødvendigt "bureaukrati", siger CEO, at det er et meget effektivt strategisk forslag til at løse nogle af de mere omstridte uoverensstemmelser, efter at handelsaftalerne er blevet underskrevet og den offentlige bevågenhed er aftaget.

Allerede nu er miljøstandarder blevet dramatisk sænket i USA under tidligere præsident George Bush og i Canada under premierminister Harper.^(7,8,9) Og miljømæssig deregulering er godt i gang i Europa under ledelse af EU-Kommissionens formand Jean-Claude Juncker. CETA og TTIP vil være en gave til de europæiske virksomheder og industriens lobbygrupper i deres bestræbelser på at fremskynde processen med nedadgående miljøregulering.

Hvad er ISDS?

Bestemmelser for bilæggelse af tvister mellem en investor og en stat, forkortet ISDS, giver private investorer retten under international ret til at bruge tvistbilæggelsesprocedurer mod en udenlandsk regering. Oprindeligt blev ISDS brugt til at beskytte private virksomheder fra rige lande mod truslen om nationalisering i fattigere lande, men ISDS er dramatisk udvidet i de seneste årtier.

Selskaber sagsøger nu for at få økonomisk kompensation, hvis udenlandske regeringer

indfører nye love eller procedurer – fx miljø-, sundheds- eller menneskerettigheder – der har en negativ indflydelse på deres bundlinje.

Mange tvister behandles af Verdensbankens Internationale Center for Bilæggelse af Investeringstvister. Cigaretproducenten Phillip Morris har brugt denne proces til at udfordre australske regler for cigaret pakninger, der skulle fremme folkesundheden. En svensk virksomhed, Vattenfall, sagsøger Tyskland med krav om ca.

Der er nu over 3.200 ISDS-aftaler. Selskaber har brugt ISDS til at starte sager mod regeringstiltag mere end 600 gange.

35 milliarder kroner pga. Tysklands beslutning om at udfase atomkraft.

På det seneste er ISDS indgået i bilaterale og regionale aftaler på en måde, der tillader et selskab i et land direkte at sagsøge regeringen i et andet ved hjælp af en privat voldgiftsproces. ISDS giver i virkeligheden virksomheder samme status som regeringer i disse forhandlinger og privatiserer tvistbilæggelsessystemet mellem nationer.

Ifølge De Forenede Nationers Konference om Handel og Udvikling (UNCTAD) er der nu mere end 3.200 ISDS-aftaler (for det meste bilaterale) i verden – og hver anden uge aftales der en ny. Disse selskabsrettigheder er dybt forankrede i NAFTA samt i alle nye regionale aftaler inklusive CETA og TTIP. Selskaber har brugt ISDS til at starte sager mod regeringstiltag mere end 600 gange.

De fleste ISDS-sager er blevet anlagt af selskaber fra det globale Nord mod foranstaltninger lavet af lande i det globale Syd. Og virksomheder vinder overalt. En 2015 rapport fra UNCTAD fandt, at 60 pct. af de afgjorte sager begunstigede den private investor, og kun 40 pct. begunstigede staten, hvilket viser, at virksomheder støt og effektivt udfordrer statslige regler og offentlig kontrol.⁽¹⁰⁾

I modsætning til fortalernes påstande om, at ISDS er et retfærdigt og uafhængigt tvistsystem, så har en grundig undersøgelse af Corporate Europe Observatory og Transnational Institute fundet, at en elitær klike af advokater, voldgiftsmænd og finansielle spekulanter scorer en fed fortjeneste ved at opsøge og aktivt ansøre selskaber til at sagsøge regeringer rundt om i verden pga. nye sundheds-, sikkerheds-, arbejds- eller miljøregler.

Blot 15 voldgiftsmænd, næsten alle fra Europa, Canada og USA, der kan tjene så meget som

10 millioner kroner (1,5 mio. €) per sag, har afgjort 55 pct. af alle traktattvister. "De har opbygget en multi-million-dollar industri, der er domineret af en lille eksklusiv elite af advokatfirmaer og advokater, hvis indbyrdes tætte relationer og mange økonomiske interesser rejser alvorlig tvivl om deres evne til at levere fair og uafhængige vurderinger," siger forfatterne Pia Eberhardt og Cecilia Olivet.⁽¹¹⁾

Den stille fremkomst af et stærkt internationalt investeringsregime har fanget hundredvis af lande i en fælde og sat virksomhedsindtjening over menneskerettigheder og miljø. Dette "investeringsvoldgifts-boom" koster skatteyderne milliarder af dollars og forhindrer lovgivning for det offentliges ve og vel.⁽¹²⁾

ISDS truer også menneskerettighederne. I juni 2015 udsendte ti FN-rapportører inden for forskellige aspekter af menneskerettigheder en erklæring, der gjorde opmærksom på "den potentielle skadelige virkning", som traktater som CETA og TTIP kan have på menneskerettighederne, sådan om de er stadfæstet i juridisk bindende FN-regler. "Vores bekymringer," sagde eksperterne, "handler om retten til liv, mad, vand og sanitet, sundhed, bolig, uddannelse, videnskab og kultur, forbedrede arbejdsnormer, et uafhængigt retsvæsen, et rent miljø og retten til ikke at blive udsat for tvungen genbosættelse."

Ekspertene bemærkede, at investor-stats-regler yder beskyttelse til investorer, men ikke til stater eller deres befolkninger. Ved at kigge på historiske ISDS-afgørelser konkluderede

menneskerettighedseksperterne fra FN, at "mange staters regulerende funktion og deres evne til at lovgive i offentlighedens interesse er blevet bragt i fare."⁽¹³⁾

Canadas erfaringer med ISDS under NAFTA

NAFTA var den første handelsaftale mellem de udviklede lande, der indeholdt en investor-stats-bestemmelse. Den giver investorerne på kontinentet ret til at sagsøge hinandens regeringer uden først at forfølge sagsanlæg gennem landets retssystem. Før NAFTA blev ISDS-bestemmelser kun forhandlet mellem udviklede og uudviklede lande.

Som et resultat af NAFTA's ISDS-sager er Canada nu det mest sagsøgte udviklede land i verden. Canada er blevet sagsøgt flere gange end både USA og Mexico. Af de 80 kendte NAFTA investor-stats-krav har 37 været rettet mod Canada, 22 har været rettet mod Mexico og 21 mod USA.

Den amerikanske regering har vundet 11 af sine sager og aldrig tabt en NAFTA investor-stats-sag eller betalt nogen kompensation til canadiske eller mexicanske virksomheder. Dette er bevis på, at selv om handelsaftaler synes at behandle alle parter ens, er de mere magtfulde lande normalt mere immune over for handelsindsigelse.⁽¹⁴⁾

Canada har betalt amerikanske virksomheder mere end \$ 200 millioner (ca. 1 mia. kroner) i de syv sager, landet har tabt, og udenlandske investorer søger nu om over \$ 2,6 milliarder (ca. 13 mia. kroner) fra den canadiske regering i nye sager. Bare det at forsvare sager, der måske ikke vindes af sagsøger, er dyrt. Canada har brugt over \$ 65 million (ca. 335 mio. kroner) på at forsvare sig mod NAFTA-sagsanlæg til dato.

Canadian Centre for Policy Alternatives rapporterer, at næsten to tredjedele af kravene mod Canada involverede indsigelse mod miljøbeskyttelse eller forvaltning af naturressourcer, der angiveligt førte til lavere overskud i amerikanske selskaber.

Af sager kan nævnes:

- Ethyl, en amerikansk kemivirksomhed fik succes med at gøre indsigelse mod et canadisk forbud mod import af virksomhedens benzin, der indeholdt MMT, et tilsætningsstof, der er mistænkt for at være en nervegift. Den canadiske regering ophævede forbuddet og betalte virksomheden \$ 13 million (ca. 76 mio. kroner) i tabt fortjeneste.
- S.D. Myers, et amerikansk affaldsfirma, gjorde en lignende indsigelse mod et forbud mod eksport af giftigt PCB-affald. Canada betalte firmaet over 6 millioner \$ (ca. 30 mio. kroner).

Største ISDS-sager mod Canada

AbitibiBowater:
130,000,000 kroner
■ (betalt)

Lone Pine:
\$180,900,000 kroner
■ (verserende)

Eli Lilly:
500,000,000 kroner
■ (verserende)

Mesa Power Group:
775,000,000 kroner
■ (verserende)

- Et NAFTA-panel beordrede den canadiske regering til at betale Exxon-Mobil, verdens største olie- og gasselskab, 17,3 millioner \$ (ca. 86 mio. kroner), da virksomheden gjorde indsigelser mod regeringens retningslinjer, der pålægger investorer i offshore-efterforskning i Newfoundland og Labrador (provinser i Canada) at investere i lokal forskning og udvikling.
- Bilcon Construction, hjemmehørende i New Jersey, kræver \$ 300 mio. (1,97 mia. kroner) i erstatning fra den canadiske regering efter at have vundet en NAFTA-sag. Deres planer om at lave et kæmpe stenbrud og en havne-terminal på et miljømæssigt følsomt område i Nova Scotia og sende basalt [bjergart] med skib gennem Bay of Fundy, stedet med det højeste tidevand i verden, blev afvist af et panel for miljøvurdering.
- Kemigiganten Dow AgroSciences brugte NAFTA til at tvinge provinsen Quebec – efter at den forbød et pesticid, 2,4-D, som Natural Resources Defence Council [stor canadisk miljøorganisation] siger, har været forbundet med kræft og celledskader i mange undersøgelser – til offentligt at anerkende, at kemikaliet ikke udgør en "uacceptabel risiko" for menneskers helbred, et standpunkt som regeringen ellers tidligere har haft.
- Den canadiske regering betalte den amerikanske papirmasse- og papirgigant AbitibiBowater 130 millioner \$ (ca. 655 mio. kroner), efter at selskabet med succes brugte truslen om en NAFTA-sag til at kræve erstatning for de "vand- og tømmerrettigheder", som selskabet efterlod, da det opgav sine aktiviteter i provinsen Newfoundland og Labrador efter 100 år og efterlod arbejderne med ubetalte pensioner. Denne indsigelse er særligt foruroligende, fordi den giver en udenlandsk investor ret til at kræve erstatning for de ressourcer, virksomheden brugte, da den opererede i området.
- Mesa Power Group, et energiselskab der ejes af Texas-milliardæren T. Boone Pickens,

kræver 775 mio. \$ (ca. 3,9 mia. kroner) i en indsigelse mod provinsen Ontarios Lov om Grøn Energi, der giver fordele til lokale operatører af vindmølleparker.

- Lone Pine, et canadisk energiselskab, sagsøger den canadiske regering gennem sit amerikanske datterselskab for erstatning på \$ 180,9 millioner (ca. 798 mio. kroner), fordi provinsen Quebec indførte et midlertidigt stop for alle fracking-aktiviteter [hydraulisk frakturering for udvinding af olie og skifergas] under St. Lawrence floden, indtil yderligere undersøgelser er afsluttet. Denne indsigelse er foruroligende, fordi det drejer sig om en indenlandsk virksomhed, der via et udenlandsk datterselskab sagsøger sin egen regering.
- Eli Lilly, en farmaceutisk gigant i USA, sagsøger Canada for at få \$ 500 millioner (ca. 2,5 mia. kroner), efter at domstole på tre niveauer i Canada nægtede firmaet en patentforlængelse på et af dets produkter. Denne sag er særligt foruroligende, fordi den udfordrer canadiske love fortolket af canadiske domstole og repræsenterer et nyt område inden for ISDS-indsigelser.

Disse og andre eksempler viser, at handels- og investeringsaftaler såsom NAFTA giver transnationale selskaber utrolige nye rettigheder til at gennemtvinge deres vilje over for regeringerne. Men de er formentlig kun toppen af isbjerget, fordi mange nye love eller lovændringer aldrig bliver fremsat på grund af

”nedkølingseffekten”, dvs. at lovgivere holder sig tilbage fra at regulere pga. tidligere trusler om erstatning. Den canadiske regering vedtog en ny politik, kort efter NAFTA blev vedtaget,

hvorefter alle nye love og lovændringer skal undersøges af handelseksperter for at sikre, at de ikke kan anfægtes under ISDS-reglerne.

Hvorfor er CETA lige så vigtig som TTIP?

Mange europæere kender en hel del til TTIP – aftalen med USA – og er dybt bekymrede over den. Færre europæere har hørt om CETA. Mange af dem, der har, er imidlertid mindre bekymrede over aftalen med Canada. Er canadiske standarder, værdier og regler på områder som sundhed, arbejde, menneskerettigheder, fødevarer sikkerhed og miljøbeskyttelse ikke mere lig dem i Europa end dem i USA?

Det argument hører vi i Canada. Mange canadiere var imod frihandelsaftalerne med USA pga. frygt for, at vi ville blive tvunget til at harmonisere vores sociale standarder nedad. Men mange canadiere er langt mere åbne over for en aftale med Europa, fordi de ikke opfatter en lignende trussel mod vores livsform.

Men denne tankegang rammer ved siden af på flere punkter. For det første er det ligegyldigt, hvem der har de højeste standarder til at begynde med. Det afgørende er, hvordan virksomheder fra begge sider af Atlanten vil bruge reguleringssamarbejdet og ISDS-bestemmelserne i CETA til at sænke standarderne over hele linjen. Desuden er der i både Canada og Europa interne processer i gang, der er langt henne i deregulering af miljø, sundhed og arbejdstagerrettigheder samt privatisering af offentlige tjenester. CETA vil fremskynde tempoet i den proces både i Europa og Canada.

Men måske er den vigtigste grund til, at europæerne bør være bekymrede over CETA, at det er en bagdør for amerikanske virksomheder til at udfordre standarder og regler i Europa gennem deres datterselskaber i Canada. En amerikansk gigant inden for landbrug, energi eller lægemidler behøver ikke gøre andet end at udfordre de europæiske standarder gennem ISDS ved hjælp af deres eksisterende dattersel-

skaber i Canada – og mange er allerede i Canada – eller ved at oprette et.

Hvis europæerne er i stand til at holde ISDS ude af TTIP, men CETA i sin nuværende form får lov til at gå igennem, vil amerikanske selskaber have samme adgang til at sagsøge Europa, som hvis TTIP inkl. ISDS er blevet underskrevet.

Timothé Feodoroff (Transnational Institute) bemærker, at CETA vil give store amerikanske olie- og gasselskaber ret til at udfordre de europæiske regler for eller forbud mod fracking ad bagdøren. Virksomhederne skal blot have et datterselskab eller et kontor i Canada, bemærker han.

Canada har allerede brugt igangværende CETA-forhandlinger til at få Europa til at svække sit direktiv for brændstofkvalitet, Fuel Quality Directive, et vigtigt stykke EU-lovgivning, som gør det muligt at skelne mellem forskellige former brændstoffer til import baseret på deres CO2-udledning. Miljøorganisationen Friends of the Earth Europe siger, at det vil give råolie fra Albertas tjæresand – hvor CO2-udledningen er 23 pct. højere end for konventionel olie – uhindret adgang til Europa. Et sådant scenarie fremmes af den canadiske regering.⁽¹⁵⁾

Mike Hudema fra Greenpeace Canada har beklaget, at den canadiske regering ikke prøver at tackle klimakrisen i Canada i stedet for at mobbe andre regeringer til at svække deres klimaindsats, så Canada kan sælge mere beskidt olie.

Mange europæere er også bekymrede for, at TTIP i sidste ende vil føre til lavere standarder for fødevarer sikkerhed og dyrevelfærd, som

‘ CETA er en bagdør for amerikanske virksomheder til at kunne gøre indsigelser mod standarder og regler i Europa gennem deres datterselskaber i Canada.

generelt er højere i Europa end i USA. Friends of the Earth Europe og Center for Fødevarer-sikkerhed i USA advarer om, at TTIP's krav til reguleringssamarbejdet klart giver det nye reguleringsorgan, der består af eksperter inden for handel og regulering, ret til at bortfiltrere alle nye sikkerhedsregler for fødevarer, hvilket overfører magt fra regeringer til industriens repræsentanter.⁽¹⁶⁾

Der er allerede nu tegn på, at man indordner sig. Europa droppede sit forbud mod oksekød vasket i mælkesyre for at bane vejen for både CETA og TTIP-forhandlingerne, eftersom både USA og Canada tillader denne praksis og er ivrige efter at åbne det europæiske marked for deres eksport af oksekød. Men hvis EU engang i fremtiden beslutter at genindføre forbuddet mod denne praksis, kan amerikanske landbrugsvirksomheder sagsøge gennem CETA for at få kompensation.

Food and Watch Europe (FWWE) advarer i en vigtig rapport om, at TTIP og CETA kan bruges til at udfordre Europas strengere love om GMO'er. I dag, rapporterer FWWE, har Europa kun én biotekafgrøde, der er godkendt til dyrkning, og dyrker mindre end en tiendedel af en procent af det globale dyrkningsareal med GMO'er. Amerikanske biotekselskaber som Monsanto og Dow ville kunne gøre indsigelser mod forsinkede godkendelser i Europa gennem TTIP's eller CETA's ISDS-bestemmelser, og europæiske bioteknologiske virksomheder som BASF og Syngenta kunne angribe amerikanske forsøg på initiativer til mærkning af fødevarer.⁽¹⁷⁾

Amerikanske private sundhedsselskaber, der leverer bl.a. medicin, sundhedsydelser, sygeforsikringer, kunne også bruge CETA til at gøre indsigelser mod det offentlige sundhedsvæsen. John Hilary fra War on Want i Storbritanniens påpeger, at sundhedsydelser, lægehjælp og tandlægeydelser alle er inkluderet i TTIP-for-

handlingerne. Hilary siger, at dette bringer Englands offentlige sundhedsvæsen, National Health Service (NHS), i fare. Efter flere års privatiseringer er der stigende krav om at bringe NHS tilbage under det offentliges kontrol.

Men, som han bemærker, enhver fremtidig regering, der ville forsøge på det, kan blive konfronteret med investor-stat-indsigelser under TTIP, og hvis TTIP ikke ratificeres eller ikke indeholder ISDS, så vil det kunne ske under CETA.⁽¹⁸⁾

Lignende trusler eksisterer for den bevægelse, der vil bringe privatiseret vandforsyning tilbage på kommunale hænder. Mens vandressourcer er undtaget fra CETA, så er privatiserede tjenesteydelser det ikke. Når en kommune først har privatiseret sin vandforsyning, kan enhver nordamerikansk investor inden for det område rejse erstatningskrav ved hjælp ISDS. Som Brent Patterson, Politisk Direktør for the Council of Canadians, påpeger, er mange offentlige pensionsfonde i Nordamerika investeret i private vandforsyningstjenester over hele verden.

Hvad nu hvis England valgte at stoppe med at betale højere vandafgifter og bringe de privatiserede vandforsyninger tilbage til det offentlige, spørger han. Canadiske investorer kunne gøre indsigelser mod det. En pensionskasse i Ontario for lærere, Ontario Teachers' Pension Plan, ejer 27 pct. af Northumbrian Water Group (som sælger vandforsyning til omkring 4,4 millioner kunder i England) og Canada Pension Plan ejer en tredjedel af Anglian Water Services (som sælger vand til omkring seks millioner mennesker). Begge er meget rentable virksomheder for disse canadiske pensionskasser og blot toppen af isbjerget.⁽¹⁹⁾

Bare i sig selv er CETA en trussel mod miljømæssige standarder i Europa. 75 pct. af verdens mineselskaber er baseret i Canada, fordi

landets børsnoteringsregler er meget slappe. En industrirapport fandt, at Canadas mineindustri har det værste generalieblad for miljø og menneskerettigheder i hele verden.⁽²⁰⁾

Et canadisk selskab, Gabriel Resources, ville bygge Europas største guldmine i Rumænien og investerede i en tidlig udforskning. Men lokal modstand mod den åbne Rosia Montana-mine

førte til en nedlægning. Selskabet har meldt ud, at det agter at søge om 4 milliarder \$ (ca. 20 mia. kroner) i erstatning og vurderer, at CETA er et vigtigt redskab til at fremme de interesser. CETA vil også give det canadiske mineselskab Eldorado Gold lignende magt til at sagsøge Grækenland, hvis Syriza-regeringen holder sit løfte om at nedlægge den miljømæssigt destruktive Skouries-mine i landets nordlige del.

Hvad med forsøgene på at reformere ISDS?

Der har været udbredt modstand mod ovenstående og andre foreslåede handels- og investeringsaftaler i Europa, men især mod ISDS. Millioner af borgere i hele Europa har udtrykt bekymring i parlamenterne i Frankrig, Tyskland, Østrig, Belgien, Ungarn og Grækenland. I oktober 2015 deltog mere end 250.000 mennesker i et protestoptog i Berlin mod handelsaftalerne med både USA og Canada. "Det er den største protest, vores land har set i mange, mange år," sagde Christoph Bautz, direktør for borgerbevægelsen Campact, i sin tale til demonstranterne.⁽²¹⁾

Som svar kom Europa-Kommissionen med en plan om at "reformere" ISDS ved at oprette et nyt europæisk retssystem for investeringer, Investment Court System (ICS), der skal erstatte bestemmelserne i alle igangværende og fremtidige investeringsaftaler. I februar 2016 annoncerede Canada og Europa så, at der nu virkelig var sket ændringer i kapitlet om investeringer i CETA.

EU-Kommissionen annoncerede ændringerne således: "CETA bekræfter hele EU's nye tilgang til aftaler om investeringer og om tvistbilæggelse." Den hævder, at CETA repræsenterer et "væsentligt brud med fortiden på to forskellige niveauer:

1. Den indeholder en udtrykkelig henvisning til regeringers ret til at regulere i offentlighedens interesse og til klarere og mere præcise standarder for beskyttelse af investeringer ...;

2. Den skaber et uafhængigt investerings-retssystem, der består af en permanent domstol og en appeldomstol ... hvor tvistbilæggelsesprocedurer vil blive gennemført på en gennemsigtig og upartisk måde."

Men selv før det "reformerede" system blev annonceret i CETA, stod det over for betydelig modstand. Som svar på meddelelsen stemplede Council of Canadians ændringerne som et "røgslør", da gigantiske multinationale selskaber på begge sider af Atlanten stadig vil være i stand til at sagsøge canadiske og europæiske regeringer. Filen med tvistbilæggelsesproceduren ændrer ikke ved denne grundlæggende fejl.

Dr. Gus Van Harten, en berømt handelsretsekspert ved Osgoode Hall Law School, anerkender, at ændringerne i tvistbilæggelsen er "relevante". Men han hævder, at grundlæggende "er ISDS anti-demokratisk; giver overordentlig stærke rettigheder og privilegier til udenlandske investorer med fordele i overvældende grad til store multinationale selskaber og meget velhavende enkeltpersoner; der følger ikke noget juridisk ansvar med disse rettigheder og privilegier. Ordningen er respektløs over for indenlandske institutioner, herunder nationale domstole; udgør potentielt en milliarddollar-risiko for skatteyderne; og har ingen evidensbaseret begrundelse overhovedet i forhold mellem lande, hvis retssystemer er pålidelige og klart overlegne i forhold til ISDS."⁽²²⁾

I en rapport udgivet lige før den canadiske EU meddelelse, gik den tyske sammenslutning af dommere (Deutscher Richterbund, DRB), som repræsenterer 16.000 dommere og anklagere, imod etableringen af et investerings-retssystem og udtalte, at "der hverken er et retsgrundlag eller er behov" for en sådan. DRB erklærede, at den antagelse, at domstolene i EU-landene ikke er tilstrækkelige til at sikre en passende retlig beskyttelse for udenlandske investorer er helt ubegrundet. De understregede, at "særlige domstole for kun visse grupper er den forkerte vej."

I en sønderlemmende kritik, som også tog højde for ændringerne i CETA-aftalen, konkluderede 17 europæiske civilsamfundsorganisationer i en rapport, at det nye system stadig er problematisk. "Det vil give tusindvis af virksomheder magt til at omgå nationale retssystemer og sagsøge regeringer i parallelle tribunaler, hvis love og regler undergraver deres evne til at tjene penge. Det vil bane vejen for, at milliarder af skatteydernes penge bliver udbetalt til big business ... ICS er ISDS, der er vendt tilbage fra de døde. Det er en zombie-ISDS."

Og der er endnu et sidste problem med disse reformer. USA har fuldstændig afvist dem. Stefan Selig, USA's vicehandelschef, sagde i maj 2015, at USA ikke ser noget behov for en ny international domstol til at afgøre tvister i TTIP og fastholdt gyldigheden af det nuværende ISDS-system.⁽²³⁾

Hvordan kan vi samarbejde over grænserne om at stoppe disse aftaler?

Denne rapport er skrevet i et forsøg på at vise europæerne, hvorfor CETA er lige så vigtig som TTIP, og som et bidrag til etableringen af et fællesskab mellem canadiske, europæiske og amerikanske aktivister og organisationer, som kæmper imod disse skadelige handels- og investeringsaftaler.

Det er afgørende, at de europæiske aktivister og grupper prioriterer CETA, fordi der er så kort tid tilbage til at få den forkastet. Som NGO-samarbejdet "Seattle to Bruxelles Network" skrev for nyligt i et åbent brev til de europæiske regeringer og medlemmer af Europaparlamentet (MEP'er), må vi kræve, at Kommissionen foretager en gennemgribende analyse af CETA-teksten, herunder dens konsekvenser for menneskerettigheder, sundhed, beskæftigelse, miljø og det demokratiske råderum, for at sikre, at de folkevalgte repræsentanter bliver i stand til at varetage deres opgave med at beskytte almenvellet. Kommissionen og de valgte myndigheder må kunne forholde sig til den voksende bekymring om CETA og organisere offentlige debatter om den.

Netværket beder desuden MEP'erne om ikke at godkende CETA, i det mindste ikke førend vi har troværdige svar på de mange spørgsmål. "Efter vores opfattelse," siger netværket, "berettiger den hypotetiske ekstra vækst på 0,09 procent forudsagt i 2008 ikke til i blinde at underskrive en traktat, der først og fremmest er designet af virksomhedernes lobbyister til at øge presset på vores demokrati og vores rettigheder."⁽²⁴⁾

Derudover er det vigtigt, at vi arbejder på at få de enkelte regeringer til at forpligte sig til at sende CETA til ratificering i hver af de 28 EU-landes lovgivende forsamlinger, ud over i Europaparlamentet. I mange medlemslande er der rejst rigeligt med bekymringer over CETA og ISDS til, at hvert land bør have mulighed for at tage stilling til denne kontroversielle aftale. [Det er blevet besluttet efter denne tekst blev skrevet, at CETA skal ratificeres i medlemslandene, red.]

I Canada vil vi gøre vores del af arbejdet med den nye regering, der vil være mere lydhor over for vores bekymringer om CETA end den nuværende.

Når alt kommer til alt, kan vores væsentligste indsats måske være opbygningen af bevægelser for demokrati og retfærdighed på tværs af grænserne – sådan som vi har gjort på en lang række områder. Vi er helt klart nødt til at udfordre den økonomiske og politiske dagsorden og den bagvedliggende virksomhedsmagt, der har skabt en mekanisme som ISDS. Økonomisk globalisering, ubegrænset vækst, deregulering inden for miljø-, sundheds- og sikkerhedsmæssig beskyttelse, privatisering af offentlige tjenesteydelser og markedsdominans er alle kendetegnende for TTIP, CETA og ISDS, og vi er nødt til at skifte disse prioriteter ud med nogle andre, hvis vi og planeten skal overleve.

Slutnoter

1. Campbell, Bruce. *FTA at 25, NAFTA at 20*. Canadian Centre for Policy Alternatives (CCPA), december 2013.
2. Sierra Club of Canada, Sierra Club US, Council of Canadians, Mexican Action Network on Free Trade and Institute for Policy Studies. *NAFTA: 20 Years of Costs to Communities and the environment*, marts 2014.
3. CCPA. *Making Sense of the CETA: An Analysis of the final text of the Canada-European Union Comprehensive Economic and Trade Agreement*, september 2014.
4. Transnational Institute. *State of Power, 2015, An annual anthology on global power and resistance*, 2015.
5. Whittington, Les. "EU trade pact could weaken Ottawa's power to regulate banks." *Toronto Star*, 7. september 2015.
6. Corporate Europe Observatory. *TTIP: Regulations Handcuffed*, 28. januar 2015.
7. Kennedy Jr., Robert F. *Crimes Against Nature, How George W. Bush and His Corporate Pals Are Plundering the Country and Hijacking Our Democracy*. HarperCollins, 2005.
8. Barlow, Maude. *Blue Betrayal, The Harper Government's Assault on Canada's Freshwater*. Council of Canadians, 2015.
9. Barlow, Maude. *Broken Covenant: How Stephen Harper Set Out To Silence Dissent and Curtail Democratic Participation in Canada*. Council of Canadians, 2015.
10. Mann, Howard. *ISDS: Who Wins More, Investors or States?* IISD for UNCTAD, 24. juni 2015.
11. Eberhardt, Pia and Olivet, Cecilia. *Profiting from injustice: How law firms, arbitrators and financiers are fuelling an investment arbitration boom*. Corporate Europe Observatory and Transnational Institute, november 2012.
12. Ibid.
13. Office of the UN High Commissioner for Human Rights. "UN experts voice concern over adverse impact of free trade and investment agreements on human rights.", 2. juni 2015.
14. CCPA. *NAFTA Chapter 11 Investor-State Disputes to January 1, 2015*, januar 2015.
15. Friends of the Earth Europe. *Dirty deals: How trade talks threaten to undermine EU climate policies and bring tar sands to Europe*, juli 2014.
16. Centre for Food Safety, GRAIN, IATP. *How TTIP undermines food safety and animal welfare*, februar 2015.
17. Food and Water Watch Europe. *TTIP and Genetically Engineered Foods*, april 2015.
18. Hilary, John. "On TTIP and the NHS, they are trying to bamboozle us.", 14. juli 2014.
19. Patterson, Brent. "Europeans face investor-state challenges with CETA." Council of Canadians, 12. november 2013.
20. Whittington, Les. "Canadian mining firms worst for the environment, rights: Report." *Toronto Star*, 19. oktober 2010.
21. Reuters: "Hundreds of thousands protest in Berlin against EU-U.S. trade deal.", 10. oktober 2015.
22. Email communication, marts 2016.
23. EU Observer. "US rejects EU proposal on free trade tribunal.", 11. maj 2015.
24. Seattle to Brussels Network. "CETA - Open letter.", juli 2015.

Link til original tekst: <http://canadians.org/sites/default/files/publications/report-ceta-ttip-isds-1015.pdf>

